

Příloha č.1 Příklad dobré praxe.

PLNÁ NÁRUČ LÁSKY – Honza, Martinka a Lukášek, naše společné začátky.

Po dvou letech čekání a vyřizování jsme zapsáni do seznamu vhodných uchazečů o pěstounskou péči! A teď nastane opět čekání, jestli budeme vhodnými rodiči pro některé dítě nebo děti. V žádosti jsme uvedli, že přijmeme do rodiny sourozence. Čekali jsme 24 hodin. Ve čtvrtek se ozvala sociální pracovnice: „Jestli chcete, přijedte k nám se podívat na fotografii a popovídat si o třech dětech, které hledají rodinu.“

Za hodinu jsme tam byli – já, můj manžel a starší dcera. Přesto, když jsme dorazili, už bylo vše jinak. Pro ty děti už se našla vhodná rodina, ale na seznamu jsou již další. Dva chlapci a holčička. Já jsem dostala fotografii, manžel písemné informace a dcera poslouchala, co o dětech sociální pracovnice ví. Nebylo toho mnoho. Honzovi je 13, Lukáškovi 6 a Martince 9. Jsou to prý děti velmi živé. Tehdy jsem ještě nevěděla, co si pod tímto označením pracovníci dětského domova představují. V dětském domově jsou čtyři roky a dva roky již čekají na umístění do rodiny. V písemných informacích jsme se dočetli o jejich osudu. Rodiče se o ně moc nestarali, dokonce je i týrali, návštěvám sociální pracovnice se bránili. Nakonec se situace vyhroutil a děti za asistence policie sociální pracovnice odvezla do diagnostického ústavu a pak do dětského domova.

Dostali jsme čas na rozmyšlenou, fotografii a adresu dětského domova. Celí rozechvělí jsme se vrátili domů a povídali a povídali. Nebylo co rozmýšlet, druhý den jsem kontaktovala dětský domov a domluvila první návštěvu. Koupili jsme pár drobných dáreků a vyrazili.

V dětském domově nás přivítala sociální pracovnice a odvedla nás do jejich pokoje. „Tady počkejte, děti sem pošlu.“ A byla pryč. Za chvíli přišly dvě vyjukané děti, Lukášek a Martinka. Honzovi se nechtělo, takových návštěv, co si je okoukly a nic z toho, už zažil několik. A konec konců je mu již třináct, těch pět let v domově vydrží a pak se vrátí k tátovi, který staví dům s bazénem. Zato Martinka chce mít maminku, která se bude starat a mít ji ráda. Lukášek se k ní přidá, ať půjde kamkoliv, je to přece jeho velká sestra a taky trochu náhradní máma, která za ně rozhoduje.

Děti měly na odpoledne přichystaný program. Šli jsme na sportovní odpoledne s nimi. Martinka se už za čtvrt hodiny zeptala, jestli nám může říkat mámo a táto a během odpoledne nás tak oslovovala snad pětkrát v každé větě. Na konci návštěvy nám řekla, že takovou

rodinu ještě neviděla. Lukášek se nosil na konička a hlavně koukal, co mu ještě koupíme. Chtěl z návštěvy mít co nejvíc. Ale Honza o nás nestál, držel se v klubku starších kluků a dával najevo okatý nezáměr. S vedením dětského domova jsme se dohodli, že další víkend děti pojedou na návštěvu k nám domů. Nastalo velké stěhování, pokojíček jsme vymalovali, umyli a zařídili tím, co dům a hodní lidé dali. Nakonec v pátek byly postele, oblečení i hračky nachystané a já s dcerou vyjela pro děti.

V dětském domově jsem napřed chtěla mluvit s tetou, abych byla připravená na to, čeho se děti bojí, co nejedí, jaký je jich denní režim a co já vím ještě. Skutečnost byla ale jiná. „Teta tu není. Zrovna nemá službu, a to ostatní poznáte sama,“ řekla mi mile paní ředitelka. Předala mi pár igelitových tašek s oblečením, nechala si podepsat seznam věcí včetně kartáčku na zuby a bylo to. Naložili jsme tři vykulená dítká do auta a jelo se.

Po cestě moc nemluvily, jen všechno sledovaly s údivem a strachem, co přijde. Ale jen jsme vystoupili z auta, začaly se přímo hemžit. Dům, dvůr i zahradu vzaly útokem. Chtěly všechno hned vidět a zažít, co kdyby už neměly příležitost. Nestáčili jsme je sundávat ze stromů, hlídat v domě a hledat ve stájích a stodolách. Nejdůležitějším středobodem se pro ně okamžitě stala kuchyň, a to hlavně lednička a upečený koláč na stole. Připadaly mi jak pytel blech. Hlavou se mi honily myšlenky na to, jak to zvládneme, aby nedošlo na nějaký úraz, jestli bude stačit nákup a jestli jim bude chutnat, co jsem navařila. Chutnalo, nakonec jsem celou sobotu a neděli stála u kamen a vařila, smažila a pekla. Manžel s velkými dcerami si hráli a zachraňovali. Všechno nakonec dobře dopadlo, i ta pohádka čtená na dobrou noc se stihla. V noci jsme se chodili dívat, jestli jsou ještě v posteli nebo dělají někde potají z části domu kůlničku na dříví, ale děti spaly jako když je do vody hodí. V neděli jsme zase zabalili věci do igelitek, na jejich přání přibalili spoustu dalších (kdyby už se nevrátily) a se slibem, že zase v pátek pro ně přijedeme, je předali zpět. Další víkend už to nebyl takový maratón, už zbyl čas i na popovídání a pomazlení. O to horší bylo v neděli loučení. Martinka i Lukášek plakaly, že už zpátky do dětského domova nechtějí, nakonec jsem je přemluvila se slibem, že do příště to zkusím vyřídit napořád. Žádné věci navíc již tentokrát nebalily, vždyť je budou potřebovat doma. Dohoda s dětským domovem byla dobrá, prázdniny nám napomohly. Nebyl důvod, aby děti nemohly u nás být delší dobu, jak dál, to se uvidí. Překvapení na nás čekalo, když jsme přijeli zase v pátek. Honza se s námi ani nepřišel přivítat, volal mu táta a slíbil mu, že za čtrnáct dní si ho nastálo vezme domů. Je prý tedy zbytečné, aby k nám jel, co kdyby to táta stihl dřív a nenašel ho v dětském domově. Vždyť by si to mohl rozmyslet! Tak jsme jeli jen s těmi menšími. Martinka už měla lepší představu: „Takových slibů už jsme

slyšeli. Lepší vrabec v hrsti než holub na střeše. Když Honza nechce, jeho věc, ale my dva jedeme a nastálo!“

Poprvé jsem měla možnost mluvit i s tetou, která je měla všechny tři na starost. „Vy si je přeci jen berete a chcete všechny tři? To je mi Vás upřímně líto!“ Dodnes nevím proč. Snad že děti měla během své služby vždycky dost a cítila se unavená. Udělali jsme fotky na rozloučenou s nezbytnými igelitkami, míčem a tetou Helou, naložili děti, zamávali Honzovi se smutkem v srdci a jeli domů. Hned po cestě došlo k nedorozumění. Vyprávěla jsem dětem o přípravách na tuhle cestu a nic zlého netušíc, použila větu: „Z domova jsme vyjeli včas.“ „Ale ty jsi přeci nevyjela z domova, u vás to není domov, ale doma a to je obrovský rozdíl.“ No takových slovních hříček jsme si měli užít ještě hodně. Naposledy, když se Janička vdala a bavili jsme se o tom, že kluci budou pro jejich děti strejdové a holky tety. Bylo hned vzbouření na vsi, že ony nikdy žádné tety dělat nebudou. Ty jsou přeci v dětských domovech a tam se nikdy Janičky děti nedostanou, když mají nás a je.

Ale vraťme se k našim společným začátkům. Asi za týden nás navštívila rozlícená sociální pracovnice, jak si to představujeme trhat sourozenecké vazby, a že Honza prostál celý týden u okna a čeká, kdy si pro něj konečně přijedeme. Kolik trápení by mu v dětském domově ušetřili, kdyby vytočili moje telefonní číslo a řekli mi to. Takhle jsme všichni celý týden mysleli jeden na druhého a trápili se zbytečně. To víte, že jsme hned vypustili naše koně pod kapotou a už frčeli. O to radostnější bylo shledání. Táta i s bazénem byl odsunut do pozadí, malé děti u nás ten týden přežily, nevrátili jsme je a on třeba propásl šanci. Navíc se mu po sourozencích stýskalo.

A od té doby jdeme životem společně. Není to vždy jednoduché. Než jsme jeden druhého dobře poznali, chvíli to trvalo, ale je toho hodně, co můžeme jeden druhému dát. Martinka po domluvě s psychologem začala místo zvláštní školy se samými jedničkami navštěvovat základní školu. Má sice na vysvědčení sem tam nějakou trojku, ale ve škole se jí líbí a je pyšná, že dohnala český jazyk. Lukášek chodí v současné době do druhé třídy s výborným prospěchem a Honza je v devítce na zvláštní škole a chystá se do učení. Asi po půl roce začaly děti i vzpomínat, jak to vlastně v minulosti bylo. Paměť rodiny uchovával především Honza. Byl nejstarší a když je odvezli z domova, bylo mu již devět. Líčil mi, jak táta honil mámu po kuchyni s nožem a jak utíkal před policisty ve školní jídelně, když si pro ně přijeli. Jak táta hrdina shodil sociálku, která přišla zkontrolovat, jak se rodiče o děti starají, ze schodů.

Všechny děti potřebují své kořeny, vědět odkud vyšly. A protože jsme byli s manželem také zvědaví, naložili jsme během vánočních svátků děti a jeli se podívat, kde žily, aby nám

mohly ukázat ten kopec, odkud Honzovi ujel kočárek s Lukáškem na silnici, z kterého stromu Martinka spadla a kde bydlí dědeček. Ten byl podle vyprávění na děti vždycky hodný a pomáhal i finančně. Pro mě to byl opravdu hluboký zážitek. Když už jsme stáli před dědovým domem, rozhodli jsme se zazvonit. Děda otevřel a vítal je se slzami v očích. Prý jsme mu přivezli nejkrásnější vánoční dárek. Pozval nás dál, uvařil kávu a povídání nebralo konce. Postupem času jsme začali navštěvovat tetu Jarmilu s manželem. Jejich syn k nám jezdí na prázdniny. Tykáme si s nimi a stali jsme se jejich příbuznými. Strejda Luboš, protože je svobodný a žije sám, zase jezdí za dětmi sám občas na víkend a vypráví jim, jaké lumpárny prováděly, když byly malé. Podařilo se nám i upravit trochu vztahy s rodiči. Jsou oba rádi, že jim občas děti přivezeme ukázat. Dokonce pijeme my obě matky kávu u jednoho stolu, kde děti sedí s námi a vypráví, co je nového. Alespoň už si Honza nestaví vzdušné zámky o domě s bazénem a může dělat plány do budoucna podle skutečnosti. Víím, že ne vždy se to podaří, ale pokud to jde, měly by se děti podle mě stýkat alespoň s někým v rámci původní širší rodiny, pokud na něj mají hezké vzpomínky. Našli jsme i jejich bratra Matěje, který žije také v pěstounské rodině a vyrůstá jako jedináček. I s ním a jeho náhradními rodiči se v rámci možností navštěvujeme, aby všichni věděli, že mají dalšího sourozence a nestranili se v dospělosti jeden druhému.

Ježdíme na setkání pěstounů, vždy si rádi vyměníme informace a zkušenosti. Na jedno takové setkání se dostavila i sociální pracovnice z dětského centra. Při povídání o své práci se mimo jiné zmínila i o šestileté romské holčičce, pro kterou hledají jinou rodinu. Během pár minut jsme s manželem přišli na to, že je u nás místa dost v srdcích i v domě a šli se zeptat na bližší informace. Druhý den jsme se jeli na Bohunku podívat. Přeskočila jiskra a už byla naše. Během prvních měsíců byla u nás několikrát na návštěvě na odpoledne a potom na víkend i na prázdniny. V září jsem ji začala vozit do školky u nás, ale bohužel dlouho to nevydrželo. Její biologická matka za ní přišla po skoro roce na návštěvu do centra, kam ji sama opakovaně vodila již od malinka s tím, že péči o tohle dítě nezvládá. Při návštěvě se dozvěděla, že je dítě u nás a bylo zle. Protože byla v centru se souhlasem matky, nesměla být bez vědomí matky a jejího souhlasu nikam přemístěna.

Bohunka se tedy vrátila do dětského centra a my ji třikrát i víckrát týdně navštěvovali. Jakmile nabyl právní moci rozsudek o ústavní výchově, znovu jsme projevíli o Bohunku zájem. Úředníci však hledali jinou rodinu, která by nebyla tak blízko bydliště matky a která má zkušenost s výchovou romských dětí. Po nějaké době, kdy se tento záměr nepodařil, a protože se blížil začátek školního roku, kdy Bohunka měla nastoupit do první třídy, začala být situace neúnosná. Nakonec nám Bohunku svěřili na návštěvu, která se prodlužuje po

čtrnácti dnech již skoro rok. Bohunka u nás chodí do školy a společně čekáme na rozhodnutí soudu, ke kterému jsme podali žádost o pěstounskou péči.

Aby to nebylo moc jednoduché, podala žádost o svěřeni do péče i sestra matky. Bohunka ji téměř nezná. Viděly se naposledy v době, kdy Bohunce byly asi čtyři roky, ale může nabídnout něco, co my prostě nemáme - barvu pleti a výchovu v romské rodině.

Bohunka nám však mimo tyhle technické starosti a problémy přinesla do rodiny hlavně spoustu radosti a lásky. Je to velmi otevřená holčička a životní optimistka. První třídu zvládá bez větších problémů v základní škole, kam chodí i Lukášek i Martinka. Děti ve škole ji přijaly nádherně. A že je velmi živá? Tohle označení mají všechny naše děti. Už jsem si zvykla. Jsou sice někdy divoké, ale srdce mají na dlani a nabízí ho všem, kteří projeví zájem.

A proč jsem vlastně náš společný příběh napsala? Protože tyhle děti mi budou vždy v životě příkladem, že i z velmi těžké situace existuje východisko, jen to člověk nesmí vzdát. Už mi mockrát v životě bylo ouvej, ale tak složité to v porovnání s jejich životem zase nebylo. Po třech letech společného života cítím obrovskou vděčnost osudu, manželovi a všem svým dětem za tu spoustu lásky a radosti, která mě v životě potkala. Ať už v mém životě přijde co chce, vždycky pro mě bude má velká rodina zdrojem síly vše přestát. A když se mě někdo zeptá: „Jak to všecko zvládáte, nelitujete svého rozhodnutí?“ Zvládám práci, děti domácnost. Ničeho nelituji. Jen hledám sílu a možnost, jak mít dětí víc. Děti jsou radost!!!

Uvedený příběh zveřejňujeme se souhlasem pěstounky. Všechna jména byla pozměněna.

Příloha č. 2

Mapovací průzkum a jeho výstupy

Uvádíme zde některé výstupy ze skupinové práce, které nás vedly k zamyšlení se nad přesnějším obsahem a strukturou rozhovorů.

Skupinová práce se týkala reflektování pěstounství. Pěstouni si měli zodpovědět následující otázky:

1. Proč pěstounem jsem?
2. Co mi pěstounství dává?
3. Co od sebe jako pěstouna očekávám?
4. Co je pro nás jako pěstouny nejtěžší?
5. Co/kdo vám pomáhá pochybnosti o sobě a svých kompetencích zvládnout?

Odpovědi na tyto otázky si pěstouni měli napsat a následně je sdílet v malé skupině po cca 5 účastnících. Jednotlivé skupinky poté prezentovaly své odpovědi celé skupině 25 lidí.

Na otázku **proč pěstounem jsem** odpovídali pěstouni nejčastěji, že chtějí pomáhat potřebným a opuštěným dětem, také že je to smysl života, hodnota, něco znamenat, osud, shoda okolností, že je to baví, naplňuje je to, je to výzva, chtějí zvýšit počet pěstounů, cítí určitou společenskou zodpovědnost. Ve dvou případech uvedli, že neví proč jsou pěstouny.

Pěstounství jim poskytuje uspokojení, seberozvoj, změnu pohledu na problémy. Neumí si představit, že by to bylo jinak. Mají vztahy s dalšími pěstouny, velikou rodinu. Pěstounství jim přináší pestrost, humor, pocit, že je (občas) někdo potřebuje, životní smysl („pocit, že žijeme“). Mají lepší schopnost uznat svou chybu, možnost na sobě pracovat, mají pro koho žít, nalézají sami sebe, jsou schopní se vyrovnat se zátěžovými situacemi, rozpoznat důležité a nedůležité. Je to pro ně profese, která jim poskytuje plat. Zároveň je to vyčlenilo („jsme jiní, praštění,...“). Vnímají, že pěstounství má své výhody i nevýhody.

Jako pěstouni od sebe očekávají, že pomohou potřebným, budou hájit zájem dítěte (odlišit od svého zájmu), poskytnou dobré zázemí pro dítě („jsem ráda, že krade málo“), budou vzorem pro děti, naučí děti reálnému životu, najít jim „místo“, dokáží s dětmi držet krok, že v pravý čas rozpoznají potřeby dětí („být vždy připraven na všechno“). Dále od sebe očekávají, že vydrží úplně všechno, „že se ne/zblázníme“, že to zvládnou a přežijí. Pěstounství je pro ně určitá forma seberealizace a vyplnění snů.

Co je pro nás jako pěstouny nejtěžší? (Odpovědi jsme rozčlenili do jednotlivých kategorií.)

Vnitřní pocity - pochybnost, jestli to snažení k něčemu je, představa, že by v pěstounství selhali, pocit, že se musí stále obhajovat i sami před sebou, smířit se s tím, že některé věci nezmění. Mají strach, co bude s dětmi po skončení pěstounské péče, bojí se, že z neznalosti nebo nevědomosti ublíží dítěti. Mají obavu, že neodhadnou své síly, mívají pocit ohrožení a nejistoty ve své domácnosti (krádeže, podvody, hry s ohněm,...). Těžká je představa „zvrhlé“ budoucnosti dětí a jejich neúspěch, mají strach o budoucnost dětí.

Dovednosti, reakce na chování dětí. Důležité je udržet si klid a vnitřní rovnováhu, pochopit, proč děti i přes opakované vysvětlování dělají to samé, zvládnout v klidu nepřiměřené chování dětí, žárlivost a boj dětí o přízeň, ukočírovat zájmy dětí a jejich střety, zvládnout zklamání a únavu z opakovaných retardací, dokázat sjednotit zájmy všech členů rodiny, stále hledání nových cest k řešení, jednat v zájmu dítěte (rozhodnout, co je v zájmu dítěte nejlepší), bilancování, kdy mám být jako rodič a kdy jako pěstoun.

Biorodina, širší rodina, okolí- komunikace se širší rodinou, doprovázet dítě při návratu do původní rodiny, soužití s jinými pěstouny v témže baráku, přijetí dítěte i s jeho biorodinou, spolupráce s biologickou rodinou.

Informovanost, postavení ve společnosti - malá informovanost laické i odborné veřejnosti, najít pochopení společnosti – přesvědčit jí, že pěstoun to nedělá pro peníze, ale pro děti, nejasná role pěstouna, nepochopení okolí, že jsou děti stejné, jen s jinou minulostí, komunikace s okolím neznalým problémem, nepochopení úřadů.

Odborné služby – nedostatek odborníků, nedostatečná odborná pomoc (terapie pro děti).

Co/kdo vám pomáhá pochybnosti o sobě a svých kompetencích zvládnout?

Odborník, doprovázení, vědomí, že některé věci nezměním, svépomocné skupiny, vlastní terapie, víra, dobře využívat energii, budovat širší vztahy v rodině pro dítě „při a po odchodu z rodiny“, učit děti, aby si uměly samy říct o pomoc, supervize, nebýt v tom sám, přítel na telefonu (ideálně taky pěstoun), krizová linka, životní hesla, filosofie, partnerský vztah – budovat ho, pečovat o něj.

Příloha č.3

Šablona (návod) polostrukturovaného rozhovoru

I. Faktické údaje: pohlaví, věk, rodinný stav, délka vztahu, biologické děti, pěstounské děti, osvojené a jiné děti, doba, kdy přijali 1.dítě do pěstounské péče, bydlení, vzdělání (obor) a zaměstnání.

II. Situace před přijetím dítěte, dětí

- 1) Vzpomenete si, kdy a proč jste začali přemýšlet o přijetí dítěte do PP? Kdo přišel první s tímto nápadem? Nad čím jste uvažovali, co se vám honilo hlavou, jaké byly vaše prožitky, jaká jste měli očekávání? Měli jste nějaké představy o dítěti, jaké by mělo být?
- 2) Aktivita - co jste pro to začali podnikat (literatura, kontakty, úřady...)?
- 3) S jakými názory ve svém okolí jste se setkávali (rodina, přátelé, známí...)?
- 4) Jak vnímáte vaši přípravu na přijetí dítěte? Co vám přišlo nejpřínosnější? Kde jste čerpali podporu, informace, zkušenosti? Co nebo kdo vás podpořil a jak? V čem se to lišilo u dalších dětí?
- 5) Jak by odborná příprava podle vás měla vypadat. Co bylo přínosného, co tam chybělo, jaká by tam měla zaznít témata? Jak vnímáte celkově odbornou pomoc při přípravě pěstounů?

III. Přijetí dítěte, adaptace na dítě

- 1) Vzpomeňte si, prosím, na první kontakt s dítětem, dětmi. Co jste prožívali? Jaké byly vaše první dojmy? Jaké pocity převládaly? Nad čím jste přemýšleli? Co jste v té době potřebovali?
- 2) Proces přijetí dítěte do rodiny je vcelku náročná situace. Jaký byl pro vás začátek období přijetí dítěte do rodiny? Co pro vás osobně bylo úplně ze všeho nejnáročnější?
- 3) S kým jste své pocity sdíleli? Na koho jste měli možnost se obrátit?
Prožívání s partnerem, biologickými dětmi, širší rodinou, s přáteli. Jaké to bylo? Jaké byly reakce a odezvy okolí. Překvapilo nebo zaskočilo vás něco?
- 4) Jaké mělo dítě potřeby? Co jste vnímali, že v té době vaše dítě nejvíce potřebovalo? Jaké problémy se u něj vyskytly, s kterými jste si nevěděli rady? Čím vás dítě překvapilo, co byste nečekali (pozitivního i negativního)?
- 5) Kdo nebo co vám nejvíce pomáhalo překonat toto období? Byla vám nabízena v té době nebo jste vyhledali pomoc odborníků? Co vám nejvíc pomohlo? Co chybělo? Jaká témata napadala?

6) Co jste v sobě v té době našli nového? Čím vás toto období obohatilo (vlastnosti, prožitky, jiný pohled, jiné názory)?

7) V čem se pak pro vás lišilo přijetí dalších dětí do pěstounské péče?

IV. Současná situace a výhled do budoucna

1) Co pro vás znamená pěstounství? Jaký vnímáte rozdíl mezi biologickým rodičovstvím a pěstounstvím?

2) Co vám dává vaše dítě/děti v pěstounské péči. Čím vás obohacuje?

Co zažíváte jiného než s vašimi biologickými dětmi?

3) Co vás opravdu překvapilo, ať mile či nemile? Co je jiné oproti vaší původní představě o pěstounství než jste vůbec kdy přijali dítě do pěstounské péče? V čem u sebe vnímáte největší změnu?

4) Co vnímáte, že je nejdůležitější v péči o děti v pěstounské péči? Co vaše dítě nejvíce potřebuje, co mu dokážete i nedokážete dát?

5) Jaké jste s dětmi zaznamenali největší problémy s kterými jste si nevěděli rady? Kam jste se obraceli o pomoc a podporu a nacházeli jste je? Jaká forma pomoci je vám nejpříjemnější? Jak je pro vás snadné si o ni říct?

6) Co pro vás osobně je na pěstounství nejtěžší?

Byl někdy okamžik, kdy jste zapochybovali, že pěstounství byla dobrá volba? Co vám pomohlo?

7) Co je pro vás na pěstounství nejkrásnější? Vzpomenete si na nějaký nezapomenutelný okamžik?

8) Co od sebe jako od pěstouna očekáváte? (Jací byste měli být?)

9) Kdo nebo co je v současné době vaše opora, kde čerpáte sílu?

10) Jak vnímáte odbornou pomoc (OSPOD, lékaři, neziskové organizace, poradny...)? Jaké služby v pěstounské péči byste uvítali, které fungují dobře a které ne?

11) S čím si myslíte, že budou mít vaše děti v budoucnu největší problém? Co by jim mohlo pomoci?

12) Budoucnost – jaká jsou vaše přání, plány, očekávání o vaší rodině do budoucna? Kde vidíte sebe a své děti za 10 let?

13) Jaká je role pěstouna v dnešní společnosti? Jak lidé kolem vás vnímají pěstouny?

Je ještě něco, co nezaznělo v našem rozhovoru a chtěli byste mi to sdělit?

Odborné služby jako kritická oblast	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	1	6
Změna sebepojetí, pochybnosti	1	0	1	1	0	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	12
Sociální kontext, role pěstouna	1	0	1	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	13
Biologické děti	1	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	1	0	0	1	6
Potřeba podpory	1	0	1	1	0	0	1	1	1	1	1	0	1	1	0	0	10
Různé	1	0	0	0	0	1	1	1	0	1	0	0	1	1	0	1	8
Emoční prožívání	1	0	1	0	1	0	0	1	1	1	0	0	1	0	0	1	8
Náraz na počátku, problémy s dětma	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	7
Potřeba důkladné přípravy a informovanosti	1	0	0	0	0	1	0	0	1	1	1	1	1	0	1	1	8
Nestandardní postup úřadu	1	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	5
Známky vývoje	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	16
Vývoj vztahu pěstoun-dítě do budoucna	1	1	1	0	0	0	0	1	0	1	1	0	1	1	0	0	8
Nespecifikované	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	1	1	1	0	0	1	7
Vývoj vztahu pěstoun-dítě	1	1	1	1	1	1	0	1	0	1	1	1	0	1	1	1	13
Vývoj u dětí	1	1	0	0	1	1	0	0	1	1	0	1	1	0	1	0	9
Vlastní vývoj	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	16
Přínosy pěstounství	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	16
Otevřená budoucnost	1	0	1	0	0	1	0	1	0	1	1	1	0	0	1	1	9
Identita, společenská hodnota	1	0	1	0	1	0	0	1	1	0	0	1	0	1	0	0	7
Životní jistota, citové vztahy	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	15
Prohloubení vztahu s partnerem	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	3
Smysluplný svět, sebepoznání	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	16
Stimulace	1	0	0	0	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	11
Odborná pomoc	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	16
Nepřínosné služby	1	1	1	0	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	13
Přínosné služby	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	15
Přínosné služby\Formy	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	15
Přínosné služby\Služby	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	15
Přínosné služby\Příprava	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	5
Inspirace ke změnám	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	16
Proces zprostředkování	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	0	1	1	1	1	13
Dítě	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	16
Specifické projevy dětí	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	15
Specifické problémy související s dětmi	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	15
Budoucnost vztahu	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	0	0	1	1	0	0	10
Potřeby dětí	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	14
Už rodina, navázané dítě	1	1	1	0	1	0	1	1	0	0	0	1	0	0	1	1	9
Vztah s dítětem	1	0	0	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	12
Přijetí dalších dětí	1	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	5
Biologické děti	1	0	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	6
Počátek adaptace	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0	0	13
Okamžik přijetí	1	1	1	0	1	1	1	0	0	1	0	0	1	1	0	1	10
Období čekání na dítě	1	1	1	1	1	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1	9

Příloha č. 5
Celkový počet kódů získaný kvalitativní analýzou a rozdělení podle jednotlivých kategorií

Code System [3189]	
A Motivace [75]	D Kritické události a oblasti [173]
Podporující motivace [25] Jiné důvody [11] Mít velkou rodinu [12] Impulz od jiného člověka [7] Emocionální [3] Nenaplněné rodičovství [11] Sourozence pro děti [4] Prázdné hnízdo, volná kapacita [4] Smysl života, životní náplň [19] Ekonomické zabezpečení [2] Záchranář [8] Profesionální [6] Altruistická [11]	Motivace jako kritická oblast [8] Kritické momenty související s dítětem [78] Odborné služby jako kritická oblast [10] Změna sebepojetí, pochybnosti [34] Sociální kontext, role pěstouna [23] Bioděti [8] potřeba podpory [12] Emoční prožívání [11] Náraz na počátku, problémy s dětma [12] Potřeba důkladné přípravy a informovanosti [10] Nestandardní postup úřadu [5] Různé [11]
B Zdroje podpory [156]	E Poukazy na vývojovou dynamiku [103]
Jiní pěstouni jako zdroj podpory [54] Čas pro sebe, relaxace [16] Informační zdroje jako zdroj podpory [7] Dítě jako zdroj podpory [14] Odborné služby jako zdroj podpory [72] Širší sociální okolí jako zdroj podpory [32] Rodina jako zdroj podpory [34] Partner jako zdroj podpory [35] Víra [5] Jiné [17]	Vývoj vztahu pěstoun-dítě do budoucna [13] Vývoj vztahu pěstoun-dítě [25] Vývoj u dětí [16] Vlastí vývoj [53] Nespecifikované [10]
C Příčiny problémů [98]	F Přínosy pěstounství [60]
Biologická rodina jako zdroj problémů [10] Okolnosti související s pěstounstvím [6] Širší sociální okolí jako zdroj problémů [26] Odborné služby jako zdroj problémů [12] Dítě jako zdroj problémů [37] Nepřijetí ze strany rodiny [14] Nedostatek sdílení zkušeností [2] Nedostatek vnitřních zdrojů [7] Jiné komplikace [4]	Otevřená budoucnost [12] Identita, společenská hodnota [8] Životní jistota, citové ztahy [32] Prohloubení vztahu s partnerem [3] Smysluplný svět (učení), sebepoznání [40] Stimulace [16]
H Dítě v pěstounské péči [184]	G Odborná pomoc [135]
Specifické projevy [38] Specifické problémy související s dítětem [39] Potřeby dětí [24] Období čekání na dítě [12] Okamžik přijetí [15] Počátek adaptace [24] Už rodina [34] Přijetí dalších dětí [7] Biologické děti [14] Budoucnost vztahu [13]	Přínosné služby [72] Formy [40] Služby [57] Příprava [5] Co by se hodilo [44] Proces zprostředkování [19] Nepřínosné služby [26] Nezařaditelné [5]

Příloha č. 6

Přepis rozhovoru

I. Faktické údaje

Respondent

AA

Pohlaví

žena

Věk

48

Rodinný stav

vdaná

Délka vztahu

22

Počet biologických dětí

2

Počet pěstounských dětí

3

Osvojené a jiné děti

0

Počet dětí u kterých došlo k zániku pěstounské péče

1 (návrát dítěte do biologické rodiny)

Doba trvání pěstounské rodiny

7 let

Bydlení

vesnice

Vzdělání

VŠ soc. práce

Zaměstnání

soc. pracovnice

II. Situace před přijetím dětí

Vzpomenete si, kdy a proč jste začali přemýšlet o přijetí dítěte do PP? Kdo přišel 1. s tímto nápadem? Nad čím jste uvažovala, co se vám honilo hlavou, jaké byly vaše prožitky, jaká jste měla očekávání?

„V 18ti letech jsem uvažovala o SOS vesničce a místo toho jsem potkala manžela, byla jsem mladá. Když šla starší dcera na intr, začala jsem o tom znovu přemýšlet a manžel řekl, že až půjde druhá na intr, tak že pak o tom můžeme přemýšlet. Tak pak jsme si podali žádost. Vyloženě jsme chtěli pěstounskou péči. Zažívali jsme problém prázdného hnízda. Přála jsem si mít velkou rodinu.“

Co jste pro to začala podnikat?

„Řekla jsem manželovi, ať sežene, jak se to dělá. Já jsem přemýšlela, co budu s dětma dělat, až tu budou, jaké mohou vznikat problémy. Zjišťovala jsem v knihách a na netu. Pěstouny jsme sháněli, ale nesehnali. Byli jsme v Brně na setkání pěstounských rodin od Sdružení pěst.rodin a to nás nadchlo.“

Měla jste nějaké představy o dítěti, jaké by mělo být?

„Už jsme nechtěli miminko. Pokládali jsme si otázku, na kolik dětí si troufnem najednou, že bychom je vzali jako várku.“

S jakými názory ve svém okolí jste se setkávala?

„Matka to vnímala špatně, měla s tím špatnou zkušenost, ale jen do té doby, než jsme přijeli na první návštěvu. Děda s babičkou byli v pohodě, u kamarádky jsem měla velmi dobré přijetí.“

Jak vnímáte vaši přípravu na přijetí dítěte? Co vám přišlo nejpřínosnější, kde jste čerpala podporu, informace, zkušenosti? Co nebo kdo vás podpořil a jak?

„Podporu jsem měla od kamarádky. Společně s manželem jsme objevovali informace, posouvali se vzájemně, když jednomu docházel elán. Byli jsme na akci pěstounských rodin. Přemýšleli jsme o tom, jaké to bude, měli jsme na to 2 roky, které uplynuly od podání žádosti, a pak jen týden na přípravu domácnosti, když jsme se dozvěděli, že budou tři a v jakém věku.“

V čem se to pak lišilo u dalších dětí?

„Na setkání pěstounů říkali, že mají holčičku. Bylo to jiné, žádali jsme o konkrétní dítě.“

Jak probíhala vaše odborná příprava, co pro vás bylo přínosného, co chybělo? Jak vnímáte celkově odbornou pomoc při přípravě pěstounů?

„Proběhla, byli jsme jedni z prvních. Jednalo se o společnou přípravu pro osvojitele i pěstouny, byla zaměřená na adopci. Zajímavý byl zákon o matrikách, přednáška o drogách, o nemocech malých dětí.“

Jak by odborná příprava podle vás měla vypadat, jaká by tam měla zaznít témata?

„Mělo by tam být více o pěstounce, setkání se skutečnými pěstouny, informace o problémech, které mohou vznikat z rozdílné minulosti, o začátku, o prvních měsících, o sžívání, aby to nevzdali, o utváření vztahu a nového systému rodiny. Důležité je setkávání s pěstounskými rodinami, aby mohly přijít třeba na klub nebo na víkendové setkání a mohly mluvit s pěstouny. Všichni do toho šli s růžovými brýlemi, byla by dobrá lepší informovanost.“

III. Přijetí dítěte, adaptace na dítě

Vzpomeňte si, prosím, na první kontakt s dětmi. Co jste prožívali, jaké byli vaše první dojmy, jaké pocity převládali, nad čím jste přemýšleli, co jste v té době potřebovali?

„Bylo to úžasný. Ve středu jsme dodělali přípravu a ve čtvrtek nám volali a pak ukázali fotku. Měli jsme schůzku v DD, kde měli zrovna sportovní den. Odvedli nás do prázdného pokojíku, kde jsme počkali na děti. Měli jsme s sebou dceru, vezli jsme drobnosti, dárky. A. se hned zeptala, jak nám mají říkat, jestli máma a táta. Nejmladší byl s ní. Nejstarší se nechtěl bavit, že je jich prý dost a že je stejně nebudem chtít. Dojmy byly šílený. Potřebovali bychom psychologickou podporu, že to nebude napořád, aby mi někdo vysvětlil, proč se ty děti chovají tak, jak se chovají a co ještě mohu vyzkoušet. Nic nefungovalo z toho, o u biologických dětí. Bylo by potřeba finance, než děti přijdou. Potřeba dobrovolníka, abych měla čas se zastavit a oddechnout si.“

Jaký byl pro vás začátek období přijetí dítěte do rodiny? Co pro vás osobně bylo úplně ze všeho nejnáročnější?

„Obstarat domácnost pro 3 děti-oblečení, hračky. Dostali jsme se trochu do finančních problémů, byli jsme vděční za věcnou podporu. Děti byly jak vypuštěné z klece, jak když jsou vypuštěni na svobodu a ta je nekonečná. První bylo, aby nezdrhly a nic se jim nestalo. Neměly žádný pud sebezáchovy. Držely při sobě a proti nám. Byly jak jeden člověk ve třech. Když např. spadl lustr v pokojíku, protože si tam hrály fotbal a já na ně vlítla, tak oni na to jednoduše, že tady se musí všechno svězt na nás. Jak byly naučené z dětského domova. Psychicky a fyzicky to bylo strašně náročné. Myslela jsem, že další den nepřežiju. Od nejstaršího byl problém vůbec s uznáním a autoritou mě jako matky. Vlastní dcera se to snažila přežít a schovat se. Bylo tam přijetí sourozenců, které rychle odeznělo. Jedině A. prošla, protože byla přilnavá a kopírující. S přibývajícím věkem začaly mít pocit, že jsou ošizené díky pěstounským dětem.“

S kým jste své pocity sdílela? Na koho jste měla možnost se obrátit?

„Manžel dělal vrhu, měla jsem strach z toho, že řekne, že to jeho nápad nebyl. Krátce po převzetí dětí vznikla Amálka, kde jsme se setkali s jinými pěstouny.“

Jaké mělo dítě potřeby? Co jste vnímala, že v té době vaše dítě nejvíce potřebovalo?

„Měly základní potřeby, šílené problémy s jídlem. Nevěděly, co je co. Potřebovaly svobodu. Výchova je závislá na vztazích. Dokud není vztah, tak nemůžeš vychovávat. Dokud nezačaly přemejšlet, co to se mnou udělá, tak jim to bylo jedno. Pocit bezpečí, místa, my máme teď tady to své. Je to moje postel, moje hračka a protože je to moje, tak si to nebudu rozbíjet. Dohánění minulosti, čtení pohádek, batolecí rituály, dělat s nimi věci, které měly zažít v dětství, potřeba si ty věci prožít. Přesvědčit je o tom, že ti na nich záleží. A toužila po teplém oblečení, potřebovala zajistit teplo, doháněla nenaplněnou potřebu.“

Jaké problémy se u dětí vyskytly, s kterými jste si nevěděli rady?

„Problémy se školou, kam je dát. Citová plochost. Byly jak utržení ze řetězu, furt jsme je museli hlídat, aby si neublížily.“

Kdo nebo co vám nejvíce pomáhalo překonat toto období?

„Dcera, manžel, povídání o problémech s ostatními pěstouny.“

Byla vám nabízena v té době nebo jste vyhledali pomoc odborníků? Co vám nejvíce pomohlo, co chybělo, jaká témata napadala?

„Je potřeba odborné vzdělávání, doprovázení a příprava. Při prvním kontaktu s dětmi pomoc s navázáním kontaktu, mluvit o minulosti dětí. Mít informace, co mají rády, čeho se bojí, popovídat s tetou z DD, aby se usnadnil ten přechod a my nemuseli vše nalézat, aby se to dalo vydávat za to, že jsou naše.“

Co jste v sobě v té době našla nového. Čím vás toto období obohatilo?

„Zjistila jsem, že vydržím víc, než si myslím.“

V čem se pak pro vás lišilo přijetí dalších dětí do pěstounské péče?

„Bylo to v podstatně jednodušší. Byli jsme připraveni, že to rozbourá rodinu. Přizpůsobila se dle ostatních dětí. Pravidla už byla nastavena, přizpůsobování bylo kratší a schůdnější. Měla to těžší, že byla sama.“

IV. Současná situace a výhled do budoucna

Co pro vás znamená pěstounství?

„Je to forma mateřství plus něco k tomu. Člověk na sobě musí zapracovat, vzdělat se. Získáš specifické zkušenosti, ke kterým by se jinak nedostal. Pěstounství mění hodnoty a mění člověka samotného. Ty ovlivňuješ děti a děti ovlivňují tebe. Za pěstounství se platí odlišností, je to pro lidi nepochopitelný.“

Jaký vnímáte rozdíl mezi biologickým rodičovstvím a pěstounstvím?

„Do určitého okamžiku nemáte stejnou minulost, a to působí problémy ve výchově. Nevíš, jak se dítě zachová.“

Co vám dávají vaše děti v pěstounské péči? Čím vás obohacují?

„Splnil se mi sen o velké rodině, pocit naplnění. V okamžiku, kdy se navázaly vztahy, tak to děti začaly vracet a začaly dávat spoustu příjemností a energie. Možnost znovu se na svět dívat dětskýma očima. Mohu dělat spoustu věcí, užívat si mládí. Omládla jsem, mám plno nových zážitků.“

Co zažíváte jiného než s vašimi biologickými dětmi?

„Víc o vztah pečuju, nepovažuji ho za automatickej. Spousta věcí se tak zviditelní a zvědomí.“

Co vás opravdu překvapilo, ať mile či nemile, co je jiné oproti vaší původní představě o pěstounství než jste vůbec kdy přijali dítě do pěstounské péče?

„V prvních dnech mě překvapilo, že se nemůžeme vzájemně domluvit, že máme komunikační problémy. V některých situacích se chovají jinak než předpokládáte.“

V čem u sebe vnímáte největší změnu?

„Tato zkušenost mě dovedla ke změně profese, měla jsem touhu tomu porozumět. Zvýšily mi výdrž a trpělivost. Někdy si připadám jak exot, když poslouchám vrstevnice, nemám si s nimi co říct, je to vzájemné.“

Co vnímáte, že je nejdůležitější v péči o děti v pěstounské péči? Co vaše dítě nejvíce potřebuje, co mu dokážete i nedokážete dát?

„Nejvíce potřebují zázemí rodiny, aby se rodina co nejvíce blížila, aby zvenku byla podobná ostatním a nebyla zvláštní navenek, neupoutávat pozornost, aby se necejtily odlišní a aby si ostatní na ně neukazovali, že jsou jiní. Nezpochybnitelná a trvalá jistota rodiny, že jsme pro ně rodiči ve vztazích, že nás mají napařád a nepřijdou o nás.“

Jaké jste s dětmi zaznamenali největší problémy s kterými jste si nevěděli rady?

„Problémy ve škole. Mají své specifické potřeby a potřebují především přijetí. Puberta. Idealizace tatínka, otázka pochopení reality, jací rodiče skutečně jsou. Sebrat je z těch piedestalů a dětských ideálů, aby je rodiče nezneužívali. Jistota, že má bio rodiče, aby se nesnažil jim měnit jejich život a přijmout, jaký žijí život.“

Kam jste se obraceli o pomoc a podporu a nacházeli jste je?

„Je potřeba odborné i laické lidské podpory. Tu lidskou hledám u kamarádky, manžela, maminky. Odbornou hledám v Amálce.“

Jaká forma pomoci je vám nejpříjemnější? Jak je pro vás snadné si o ni říct?

„Letní tábor pro mě i děti. Děti dlouho nechtěly jezdit někam bez nás. Setkání s pěstouny a jejich dětmi. Klubypodobná témata o kterých si s vrstevníky nemohou promluvit. Cítí se jiní, stejně jako pěstouni. Sdílení zkušeností. Pedagogicko - výchovné metody, možnosti ve škole, speciální metody, zprostředkování dalších služeb, poradí mi, kam mám jít. Když mám problém, učila jsem se na způsobu práce odborníků, naučit se způsob, jak řešit budoucí problémy. Víc hlav víc ví, člověk se rád podělí o problém, mohou tě obohatit nápady.“

Co pro vás osobně je na pěstounství nejtěžší

„Vrátit dítě do rodiny. Hledat, kde jsem udělala chybu, kde jsem jako pěstounka selhala.“

Byl někdy okamžik, kdy jste zapochybovala, zda pěstounství byla dobrá volba? Co vám pomohlo?

„V prvních dnech a měsících, kdy jsem dojížděla po všech stránkách. Nebylo to pochybování o pěstounství jako takovém, ale zda to zvládnu. Pomáhal mi muž, kamarádka a čas. Pak to odeznělo, když se děti začaly chovat slušně.“

Co je pro vás na pěstounství nejkrásnější? Vzpomenete si na nějaký nezapomenutelný okamžik

„Užívám si dalšího mateřství. Je prima mít tolik dětí, vidět jejich pokroky, vidět rozdíl, kde byly a kde jsou dnes. Vidím v tom smysl. Pěstounství mi rozšířilo obzory, umožnilo mi setkat se se spoustou úžasných lidí.“

Co od sebe jako od pěstouna očekáváte?

„Očekávám, že to v dobrém psychickém stavu přežiju. Měla bych tady pro děti být i po skončení oficiální pěstounské péče. Jedna strana je právní stránka a druhá vztahy.“

Kdo nebo co je v současné době vaše opora, kde čerpáte sílu, jak odpočíváte, relaxujete?

„Sílu čerpám sama ze sebe, od dětí a muže. Když teď přijdu z práce, tak o mě pečují a obletují mě, teď si to užívám. Relaxuji u knih, čtu historické romány, hraji přibližně počítačové hry, kde se musíš soustředit, dám si plnou vanu nebo koukám na televizi.“

Jak vnímáte odbornou pomoc (OSPOD, lékaři, neziskové organizace, poradny)? Které fungují dobře a které ne?

„Amálka pokrývá dobře potřebu služeb v náhradní rodinné péči. Výborné je vzdělávání - jak rozvíjet dítě, hry a konkrétní postupy, že mají speciální potřeby, o kontaktu s bio rodinou.“

Jaké služby v pěstounské péči byste uvítala?

„Respitní péče - k odpočinku a i prakticky, když jdeš např. k lékaři. Telefonní krizové číslo pro vypjaté situace + informační linka pro pěstouny. Banka oblečení a bot - přes net, co potřebuji, takový bazárek na netu. Poradna kolem dávek a nároků, anonymní poradna.“

S čím si myslíte, že budou mít vaše děti v budoucnu největší problém? Co by jim mohlo pomoci?

„Problémy ve vztazích k partnerům, problémy s bio rodiči. Aby je neměly tendenci zachraňovat. Nízké sebevědomí - úslužnost, zmanipulovatelnost, puberta, riziko pro co využije své vlohy.“

Jaká jsou vaše přání, plány, očekávání o vaší rodině do budoucna? Kde vidíte sebe a své děti za 10 let?

„Moct dělat sanaci co nejdýl. Bejt dobrá babička i pro jejich děti. Mít to postavený tak, aby se to podobalo běžným vztahům v rodině, že to bude v široké rodině fungovat tak, jak má.“

Jaká je role pěstouna v dnešní společnosti? Jak lidé kolem vás vnímají pěstouny

„Společnosti je pěstoun prospěšný, ale společnost to nedoceňuje.“

Je ještě něco, co nezaznělo v našem rozhovoru a chtěla byste mi to sdělit?

„Je to fajn se občas nad tím pozastavit, zavzpomínat a zamyslet se.“